

ב"ה

תשורה

מזכרת

משמחת נישואין

של

שניאור זלמן וחנה שיינא שיחיו

מאצקין

כ' אדר ראשון ה'תשע"ד

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי ילדינו יחיו למזל טוב. התודה והברכה מובעת בזה לידידינו ומכרינו אשר הואילו לשמוח איתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו, ולברך את הזוג יחיו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב ולאות תודה והוקרה, הננו מכבדים בזה את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו מקרוב, ולאילו ששלחו ברכתם מרחוק, בתשורה מוגשת בזה – כפי המנהג ההולך ומתפשט – על יסוד התשורה שחולקה בעת נישואי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו עם זוגתו הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע.

תשורה זו כוללת פרקים אחדים מהספר אלה תולדות פרץ (העומד לצאת לאור בקרוב) - שנערך על פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להסופר החסידי הרה"ח ר' יהושע ז"ל דובראווסקי - על תולדות ימי חייו ועל אישיותו של הרה"ח ר' פרץ ז"ל מאצקין אביו-זקנו של החתן שי'. בפרקים אלו מדובר אודות תקופת ילדותו של ר' פרץ ואודות תקופת שימושו כמשפיע אנ"ש במאנטרעאל, ואודות - ועל שמו נקרא ר' פרץ - הרה"ח ר' פרץ ז"ל חן ומשפחת חן משפחת הכלה שתח'. ובהוספה כללנו: (1) מכתב מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (פרסום ראשון) אל זקנו של החתן ר' יצחק קאָסאַווסקי שי'. (2) העתק מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לתלמידי ישיבת "אחי-תמימים" בעי"ת שיקאגא (הועתק ע"י סב החתן שי'). (3) מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ וב' מכתבים מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו אל זקנו של הכלה הרה"ת ר' מרדכי ליב חן שי'.

הא-ל הטוב הוא ית' יברך את כל הבאים להשתתף בשמחתנו ואת בני משפחותיהם בתוך כלל אחב"י בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ובקרוב ממש נזכה להתגלות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

דוד אבא וחנה מאצקין
יוסף יצחק וטשארנא ליבא חן

כ' אדר ראשון ה'תשע"ד

ברוקלין, נ.י.

פרק ב'

ילדות

אודות הוריו של ר' פרץ לא נשמרו פרטים. ר' פרץ סיפר שזקנו אבי אביו הי' מהיושבים אצל הצ"צ, ואביו היה חסיד של הרבי מהר"ש נ"ע – והוא אכן היה יהודי חסידי פנימי. ר' פרץ סיפר, שאביו ר' לייב המלמד היה חבר של החסיד הידוע ר' מיכאל דער אלטער (בלינער), הידוע גם כ"ר' מיכאל נעוולער". הם היו חברים בלב ונפש כמו שרק פעם היה ניתן למצוא, עד כדי כך, שכאשר העתיק ר' מיכאל את מקום מגוריו מנעוול לעיירה אחרת – אולי היה זה כאשר ר' מיכאל עבר לגור בליובאוויטש – רצה אף ר' לייב לעבור עמו, ובלבד שישארו ביחד. מן הסתם מצבו הפיננסי של מלמד נעוול לא איפשר את הוצאות "העברת הכבודה" הצנומה מעיירה אחת לשניה. לעצמו לא היה לו כסף – אך החסיד הישיש ר' מאיר איטקין מנעוול סיפר, כי גבאי הצדקה מצאו בקופסת הצדקה שלו מטבע זהב, שזה היה הון רב.

אביו של ר' פרץ היה גם עושה ומוכר יין לקידוש, ור' פרץ בהיותו בגיל סביב הבר מצוה היה מוליך בערבי שבתות את הבקבוקים לקונים, והיה מרוויח מזה איזה פרוטות שכר טרחה.

ר' פרץ סיפר, שהם – אביו ר"ל ור"מ – היו לובשים בגדים של וואַטע, צמר גפן – כנראה מפני חשש שעטנז.

לייב ובת מיעטא והם עכשו בלענינגראד, בזווי"ש נישאה (כשנה לפני המלחמה) לר' משה הענקין – שהיה שוחט בסימפורופול, בעת המלחמה גוייס לצבא ונשלח לחזית ולא חזר. שני לה בריינא ובעלה יהודה לייב קאניער. בנם חיים ברוך ובתם רבקה, הם ב"ה נצלו מהשואה, נשארו ברוסי העמידו משפחות ולעת זקנתם התיישבו באה"ק עם משפחותיהם. והצעירה העניא רחל, נתחנתה בשנת תרצ"ז עם בעלה ירחמיאל וואלאוויק והם גרו בלענינגראד. בעלה נשאר בלענינגראד בעת המלחמה והיא ובנם יהודה לייב נצלו לטאשקענט, אח"כ יצאה מרוסיא (יחד עם ר' פרץ), ובנה יהודה לייב ת"ל העמיד משפחה מפוארה של חסידים ושלוחי הרבי. בסוף ימיה בהיותה באה"ק נשאה בזווי"ש להרה"ח ר' חיים מאיר גרליק.

בעיירה נעוול, נולד בשנת תרנ"ד¹ החסיד ר' פרץ מוצ'קין ע"ה. שמו נקרא בישראל "פרץ", על שם הגאון החסיד הנודע ר' פרץ חן ע"ה, שהיה רבה של נעוול.

אביו של ר' פרץ מוצ'קין, ר' יהודה לייב, היה מהמלמדים החשובים בנעוול. כרגיל בזמנים ובמקומות ההם, היו רגילים להוסיף לשמו של כל אדם שם נוסף כסימן – שם אביו, אמו, ולפעמים אפילו של חותנו או חותנתו. לאביו של ר' פרץ היו קוראים: "לייב בערע-לייב" – על שם חותנו, בער-לייב².

אמו של ר' פרץ מרת חיענא היתה בת ר' בער לייב ורבקה למשפחת זוויאגין, והוריו של הסבתא רבקה היו ר' אהרן הירש ושרה למשפחת רובין. אביו ר' יהודה לייב נפטר בשנת תרפ"ג ואמו חיענא נפטרה בימי הרעב של המצור בלענינגראד בשנת תש"ב בסביבות חג הפסח³.

¹ יום הולדתו אינו ברור בדיוק. שבימים ההם, כידוע, לא נהגו אנ"ש לדייק כ"כ איזהו יום ההולדת של הולד, ובמילא נשכח התאריך. אלא שהיה בזכרוננו של ר' פרץ כמין סימן על יום הולדתו, שהוא במרחק חודש ימים מתאריך מסוים. מתחילה היה בדעתו שיום הולדתו הוא ביו"ד שבט – דהיינו חודש ימים אחר עשרה בטבת. אבל בסוף ימיו עלה במחשבתו, שיום הולדתו היה בט"ו בטבת, שהוא מוקדם בחודש מחמשה עשר בשבט.

ומעניין לציין, שפעם כאשר היה על יחידות אצל הרבי אחרי יו"ד שבט, הזכיר (או כתב) שיום הולדתו היה ביו"ד שבט, ואז פנה הרבי אליו ואמר: אם כן מדוע לא הזכיר זה ביו"ד שבט בעת ההתוועדות...

² אגב, לאותו בערע-לייב היתה אחות, שהיתה אימם של הרה"ח ר' אליהו-חיים רויטבלאט ז"ל; של מרת חסיה פרוס, זוגתו של הרה"ח ר' זלמן פרוס; ושל מרת איידל קרסיק, זוגתו של הרה"ח ר' לייב קרסיק.

³ על פי השמועה, שלהוריו של ר' פרץ נולדו י"ד ילדים, וכנראה שרובם נפטרו בילדותם; ומה שידוע הוא שהיה לו אח שמואל והבן הבכור של ר' פרץ שמואל נקרא אחריו וגם הי' לו אח בשם נחום, הוא ואשתו לאה, גרו בלענינגראד וניספו שם בעת המלחמה. גם היה לו ג' אחיות, המבוגרת (מרי פרץ) דינה, ובעלה, שם משפחתם היה גלאזמאן והיה להם בן מוליע שנהרג במלחמה ועוד בן הירשל ואשתו רבקה (ריבה) למשפחת הרה"ח ר' מאיר פרידמאן, ולהם בן יהודה

עבה וחזק כדי שחסידים יוכלו לרקוד עליו, כאשר ייטב לבם בעת הפארבריינגען.

כאשר ר' מאיר שמחה נתחתן הי' זה אחרי הסתלקות אדמו"ר מהר"ש ומכיון שאדמו"ר הרש"ב לא קיבל הנשיאות תיכף אחרי הסתלקות אביו המהר"ש, הי' אז הסדר שחסידיים כשהיו זקוקים לעצה, היו נכנסים לשני הבנים, הרז"א והרש"ב, אז הרמ"ש נכנס להרז"א (שהי' הבכור), לשאול אם יהי' סוחר או רב, והרז"א הסכים שיהי' סוחר. אחר-כך נכנס להרש"ב והרש"ב אמר לו שיהי' רב, כשיצא אמר (כנראה שזה הי') לזקנו ר' פרץ (והוא הרי הי' נפש רחבה), איך בין ארויסגעגאנגען מיט צוויי קעשענעס (=יצאתי עם שני כיסים), ז.א. גם סוחר וגם רב. אז אמר לו ר' פרץ אני מצווה עליך שתכנס עוד פעם להרז"א ותגיד לו מה שאחיו אמר. וכך הי', הוא נכנס להרז"א והרז"א אמר לו אז: "איך וועל ניט חרטה האבן און מיין ברודער וועט ניט חרטה האבן" (=אני לא אתחרט ואחי לא יתחרט). יצא ואמר: "איך בין ארויסגעגאנגען מיט איין קעשענע (=יצאתי עם כיס אחד). וכך הי'.

הרנ"נ סיפר, שהרמ"ש בהיותו אברך צעיר בא פעם לאדמו"ר הרש"ב ושאל אצלו איך מתקשרים אליו. הרש"ב הי' אז לפני התפילה עם הטלית על הכתפיים והלך אנה ואנה בחדר, וענה לו הרש"ב: "התקשרות איז דורך לערנען חסידות. מיינע כתבים קאסטן ניט טייער פיר אדער פינף קאפקעס א בויגן. לערן מיינע חסידות און דורך דעם וועסטו זיין א מקושר" (=התקשרות הוא על ידי לימוד החסידות. הכתבים שלי אינם ביוקר ארבע או חמש קאפקעס לקונטרס. תלמיד את החסידות שלי ואז תהי' מקושר).

מוצאה של משפחת חן

על מוצאה של משפחת חן זו וכן על גדלותו ופטירתו של הרב ר' פרץ ז"ל חן מסופר בספר "שמועות וספורים" להרה"ח ר' רפאל כהן:

ועוד סיפר שפטירתו של אביו היה בערב שבת קודש שושן-פורים בשנת תרפ"ה, אחרי שהלך למקוה. דרך אגב סיפר ר' פרץ שגם החסיד ר' מאָשע (משה) זעמבינער נפטר אחרי שיצא מהמקוה ועבר שני בתים ויצאה נשמתו. גם סיפר ר' פרץ שלאחר פטירתו של ר' משה, כשמאן דהוא התבטא אז שר' משה כבר בעולם האמת הפטיר אחריו חסיד אחר: "בעולם האמת? זה רק אַז ער האָט אויפגעהערט צו לייגן – ההשקפה היתה אז שלהגיע לעולם האמת צריך לעבור הרבה זיכוך וטהרה.

הרב פרץ ז"ל חן – על שמו נקרא ר' פרץ – היה רבה של נעוול בה"א הידיעה, ואכן נקרא גם "ר' פרץ נעוולער" (ומאוחר יותר גם "ר' פרץ בישנקוביצ'ר" ו"ר' פרץ צ'רניגובר" – על שם העיירות הנוספות בהם כיהן ברבנות). הוא היה גאון עצום כנגלה וחסידות ומקושר גדול לרבנותו נשיאינו, חסיד של אדמו"ר האמצעי ושל אדמו"ר הצמח-צדק, ומחשובי חסידי ורבני חב"ד בדורו. הוא האריך ימים וזכה לראות ששה מרבנותו נשיאינו, החל מאדמו"ר הזקן אותו ראה ג' פעמים בילדותו, ועד לאדמו"ר הריי"צ אותו ראה בזקנותו, כאשר הרבי הריי"צ היה עוד ילד ונסיך במשפחת בית רבי.

בנו של הרב פרץ חן היה החסיד הידוע הגאון הצדיק ר' דוד צבי הירש הנקרא בפי חסידים "הרד"ץ", שהיה רבה של צ'רניגוב ובסוף ימיו עלה לאה"ק, ונכדו היה הגאון המופלג הקדוש ר' מענדל חן הי"ד. גם החסיד המפורסם ר' מאיר שמחה היה נכדו של ר' פרץ; כפי השמועה נפטר אביו ר' אברהם אהרן בצעירותו, ומני אז התחנך רבי מאיר שמחה אצל סבו הרב ר' פרץ חן. ר' מאיר שמחה דר בנעוול והיה מחשובי החסידים (רוב בני נעוול היו מחליפים שין ימנית בשמאלית ולהיפך, ואשר לכן קראו גם לו מאיר שמחה בשין ימנית). הוא היה עשיר וכולו נתון לצרכי הכלל, לימוד החסידות והתועדויות חסידיות (נפטר ביום ד' בשבט תרצ"ד).

להחסיד ר' מאיר שמחה הי' התועדויות חסידיות עיקר גדול בחייו. מספרים, שכאשר נתחתן רכש לעצמו שולחן

את אלחנן, בנה של האשה, כתב בדרכון שזהו בנו ויסעו.

אז הבין החסיד ר' אלכסנדר את כונת האדמו"ר שאמר לו מדוע איננו נוסע לאותו מקום.

אותו אלחנן גדל והיה לאיש, והוא היה אביו של ר' פרץ חן.

זה שמעתי ממרת מוסיה דוברוסקין, בתו של ר' דוד צבי חן ז"ל. והיא גם ספרה שכאשר היתה בליובאוויטש הזמינה אותה אליה הרבנית רבקה ואמרה לה הרי אנתנו קרובי משפחה, כי ר' אהרן ז"ל, אביה של הרבנית, היה נכד של ר' אלכסנדר סנדר.

פעם דיבר האדמו"ר הריי"ץ אודות מסירת נפש עבור חנוך ואני מביא קטע מהשיחה, פורים תרפ"ו:

יש להקים חדרים וללמוד, כי מי יודע מי הוא הילד היושב שם. הנה את ר' יקותיאל אביו של ר' גרשום מאור הגולה הביאו לטוליטולא והוא הפיץ תורה במרוקו ובטוליטולא; וכשם שר' אלחנן אביו של ר' פרץ חן הן שהיו אנוסים בגליציה, ואז נשב רוח חופשי בגליציה והוא הלך בחדר, ואמרה אמו לאחד שיקחהו לרוסיה, וענה: אם את תתני אני אקח, והביאוהו לרוסיה ונתנוהו לחדר ואחר כך יצאה משפחה כזו. לא אומר אף הפלגה'דיקע, אבל משפחה של תורה והצמח-צדק אמר על הרד"ץ ז"ל שהוא מעולם לא היה ילד ופעם רשם אבי מאמר משנת תרל"ו כפי ההנחה שהניח הרד"ץ מפני ששמע מהמהר"ש נ"ע שאמר עליו הצ"צ שהוא מעולם לא היה ילד. ע"כ בנוגע להנ"ל (בספר "שמועות וסיפורים").

עוד כתוב בספר "שמועות וסיפורים" על פטירת הרה"ח ר' פרץ ז"ל:

אחד מחסידי אדמו"ר הזקן, ר' אלכסנדר סנדר משקלוב, היה נוסע לחו"ל לרגל עסקיו, עם אנשיו העוזרים לו במסחרו. פעם שאלו אדמו"ר הזקן, מדוע איננו נוסע למקום פלוני – ויסע לשם. והואיל וזו היתה הפעם ראשונה לו במקום זה, התעניין באיזה מקום יוכל להתאכסן ולאכול. ויודע שבית אחד נמצא כאן אשר בו אפשר לאכול אוכל כשר בתכלית, היה זה בבית בתו של הרב המפורסם בצדקתו, וביראת-שמים ולימוד, הוא נפטר והשאיר בת צעירה משכילה ויראת-שמים כאביה, וישיאווה ראשי העיר לתלמיד חכם, ובביתם מהדרים בכל ההידורים כבבית אביה.

וישלח ר' אלכסנדר לשאלה אם אפשר להתאכסן אצלה ותען ותאמר: הואיל ובעלי נסע לרגל מסחרו מובן שאין באפשרותי לעשות זאת. אבל בהודע לה שהם בקרוב למנין במספר, הסכימה לארח אותם.

בליל שבת קודש ישבו ר' אלכסנדר ואנשיו שגם הם היו חסידים ואנשי מעשה, לסעוד, וישירו ויזמרו זמירות וניגונים. פתאום שמע ר' אלכסנדר קול בכי עצום, וירא והנה בעלת-הבית עומדת בחדר השני סמוך לפתח חדרם ובוכה, ולאחר ששאל אותה מהי סיבת בכיתה, אמרה לו שמעת פטירת אביה לא זכתה לסעודת שבת כזאת, ועכשו נזכרה באביה, ולא יכלה להתאפק, ותבכה.

בינתיים שאלה אותו: מה מצב החינוך ברוסיה? ענין זה, אמרה, מעורר בה דאגה רבה. משום שיש לה בן בגיל שבע ואיננה יודעת מה לעשות בו, כי כאן במקומה קיים חינוך חובה מטעם הממשלה. אמר לה ר' אלכסנדר שברוסיה אין כדבר הזה, וכל אחד יכול לחנך את בנו כרצונו. אמרה לו האשה, שגדול רצונה לשלוח עמו את בנה לרוסיה, שאל אותה ר' אלכסנדר, ומה יאמר על זאת בעלה. ותאמר לו שבודאי ובודאי יסכים לזה גם בעלה, ואמנם כשהגיע היום בו נסע ר' אלכסנדר, לקח עמו

ר' פרץ מצ'רניגוב נסתלק בספירת יסוד שביסוד בשנת תרמ"ג, בשבת בעת תפלת מנחה, בזמן האחרון נחלש, ובגלל זאת גם לא אכל.

כלתו, אשת הרד"ץ, היתה חשובה מאד בעיניו, והיה מחבבה, וקראה בתי, כי היא באה לביתם אחרי פטירת הרבנית, בהיותה אז צעירה בת חמש עשרה וחצי. כאשר הרד"ץ רצה לבקש מאביו דבר מה, והיה מסופק אם ימלא בקשתו, היה שולח אליו את זוגתו, כאשר נחלש ר' פרץ, ביקש הרד"ץ את אשתו לבקש רשות אביו שרופא יבוא שני פעמים ביום לבקרו, ענה לה ר' פרץ שאין צורך בזה.

כבר זמן רב לא היה ר' פרץ חוזר דא"ח, בנו הרד"ץ היה אומר, ובעת אמירת החסידות היה ר' פרץ עומד מאחוריו ומאזין. אף כי קשה היה להרד"ץ לשבת ולחזור דא"ח בעת שאביו עומד, אך נאלץ לקיים רצון האב.

ביום ג' בשבוע, לפני השבת האחרונה אמר ר' פרץ לבחור ששמשו: קרא לבני. כשהגיע, אמר לו לפשוט את נעליו ולהכנס לחדרו. וכאשר בא, אמר לו: לפני שנים רבות באה אלי אמי מהעולם העליון ואמרה לי ג' דברים:

א. שלחוני מן השמים להגיד לך שהחזרה שלך בלימוד יקרה יותר מן הלימוד.

ב. מחשבות זרות בתפלה הריהן פיגול ממש.

ג. גלתה לי את כל מה שיעבור עלי בימי חיי. היום הסתיים אצלי הסדר, לכן יודע אני שאסתלק. ונתן הוראות כיצד יטפל בגופו.

הרד"ץ יצא מהחדר מלא חרדה וחיוור כסיד.

בליל שבת קודש, היה עדיין הסדר כרגיל, הרד"ץ חזר דא"ח ואביו ר' פרץ עמד מאחוריו. למחרת בקר האריך ר' פרץ בתפילתו במאד מאד, באמצע שלח להודיע שלא יחכו לו, ויאכלו סעודת

שבת, וכולם כולל האורחים ובין אלה ר' שלום ר' הל'יס, שהיה אז בצ'רניגוב, כולם סעדו את הסעודה בחפזון, כי הבינו שמשו לא כשורה. בגמר הסעודה האזינו כולם לתפילתו של ר' פרץ, הפסוקים של שמע ישראל וברוך שם ארכו כשעה וחצי, ובסיימו את תפלתו ביקש שימסרו לר' שלום, שילך לבית כנסת מסויים שהיה בקרבת מקום, כולם לא הבינו את הדברים, ורק אח"כ נזכרו שר' שלום הוא כהן. אח"כ אמר לבנו הרד"ץ להביא רופא, שאל את אביו: מי יסע להביאו? וענה: אפילו אתה, אבל אותך הרי אני צריך כאן, שיסע אחר. וכעבור דקות ספורות חזר בו ואמר, אין צורך, ואסור.

הספיק לגמור שמונה-עשרה של תפלת מנחה ויצאה נשמתו בטהרה.

(ממרת מוסיה ז"ל בת הרד"ץ. – עד כאן מספר "שמו"סי")

ר' פרץ השאיר מעות למשקה כדי שהחסידיים יתוועדו בימי אבלו.

* * *

כיליד נעוול וכבן למלמד מנעוול, התגלמו בר' פרץ מוצ'קין כל התכונות הנעלות שהיו קיימות במסורת החסידית של נעוול: יראת שמים לבבית, חסיד'ישקייט חמימה, חיות ושמחה טבעיים, תמימות ושלימות מזון נדיר – בפרט ביחס להתקשרות לנשיא חב"ד, ועוד! ובהתאם למילות הפסוק "פרצת עליך פרץ" – הוא אכן הרחיב ופיתח במשך חייו מעלות נעווליות אלו.

ר' פרץ ללא ספק העריך את המעלות הפנימיות של חסידי נעוול – ומי כמוהו ידע להעריך מעלה חסידית בצורה יסודית ומעמיקה. ברם... בשיחותי איתו (אבלח"ט), חשתי כי דעתו אודות נעוולער היא, שאמנם "הכל טוב ויפה", אך בכל זאת יש כאן "אבל" מסויים... למשל, כאשר היו משתמשים במטבעות לשון שהיו

שגורות בפי גדולי החסידים בנעוול, שהיה להם נוחות פראי משהו ואף מעין ניבול פה, היה מפטיר ר' פרץ: "נו, נעוול איז ניט ליובאוויטש".

נערותו

מטבע לשון רגילה היא בתיאור ימי ילדותם של גדולים בישראל, אשר "עוד כשהיה רך בשנים ניכרו עליו ניצני כשרונותיו המעולים, אשר היוו סימן לעתידו המזהיר". אצל ר' פרץ, אפילו בימי ילדותו לא היה צורך ב"סימנים" – כבר באותם שנים דרך כוכבו כאחד מבני-עלייה בדרך חב"ד.

לא נשתמרה בידינו תמונה של ר' פרץ מימי ילדותו. אך ידוע, אשר גם מבחינה פיזית הוא היה בחור איתן, בעל גוף חסון ובריא וידיים שריריות (יש אומרים, כי את חוסנו הרב "בזבז" על סיגופים שערך בשנים מאוחרות יותר). בוודאי תוכלו לנחש שגם בילדותו היה רחוק מעיסוק בספורט וכדומה – ועם זאת ידע ללכת על ידיו ללא בעיות; כישרון אותו נהג להפגין כמעט עד ימי זקנותו (בעיקר לאחר התוועדות עסיסית, כאשר הגיע לבחינת ומדריגת ה"קוליען"...).

כבר בגיל בר-מצוה, הבשיל אצלו רגש חסידי של דחייה ביחס ל"תאוות היתר". ואל יהא הדבר קל בעיניכם:

אפילו "עובדים" חסידיים ידועי-שם, אשר "אתכפיא" הייתה לחם-חוקם, עד שאפילו מחשבה על אכילת מאכל רק בשל טעמו הטוב הייתה מופרכת לגבם – נזקקו לשנים רבות של יגיעה, לימוד חסידות ותפילה כדי להגיע לדרגה זו.

פעם התוועד ר' פרץ ותיאר באריכות עד כמה ולאן עלולה תאוות היתר "להוריד" את היהודי. בדרך אגב סיפר, שבילדותו "נכשל" פעם בתאוות-היתר, דהיינו, באכילת "מאַרְאָזשענע" [גלידה]... נו, המקרה הזה ככל הנראה מאוד הטריד אותו, וכאשר הגיע ללמוד ב"תומכי תמימים" בליובאוויטש, נכנס לרבי הרש"ב ליחידות וביקש "תיקון" על שנכשל פעם באכילת דבר-מתיקה; אמנם כשר למהדרין – אך שנאכל לתיאבון...

ידוע לנו שבמשך תקופה מסוימת בנעוריו למד ר' פרץ בעיירה דוקשיץ, עיירה חסידית ידועה, והתאכסן בביתו של החסיד ר' ישראל גורדון, אביו של הרה"ח ר' יוחנן גורדון הנקרא יוחנן דאָקשציער.

לימים – בסעודת קישורי תנאים של ר' אברהם משה דייטש – אמר ר' פרץ לחסיד ר' ישראל גורדון: איך האָב געקענט דיין זיידן (אביו של ר' יוחנן) ווען זיין באָרד איז געווען רויטער פון דיינעם [=הכרתי את סבכם] (אביו של ר' יוחנן) כאשר זקנו היה עוד יותר אדום משלכם...].

פרק כ"א

משפיע אנ"ש במאנטרעאל

אליהו שמואל כהנוב, הרב מאיר חיים חייקין, וכן ר' נפתלי יוניק, ר' דוד לייב מרוזוב ור' יהודה חייטריק.

על פי הוראת הרבי נשיא דורנו, הבחורים המבוגרים מבני המשפחות שבאו מפאריז נשארו במונטריאול כדי לבסס את הישיבה גדולה תומכי תמימים (עד לבואם הייתה הישיבה מיועדת עד לגיל בית ספר תיכון).

רב הקהילה היה הרב יצחק הענדל, ראש הישיבה היה הרב מאיר חיים חייקין, ומשפיע הישיבה היה ר' מנחם זאב גרינגלס.

כפי שעולה מדברי ימי ר' פרץ עד עתה, מעולם לא חפץ לשאת עליו את התואר רב או כל תואר אחר, וכמסופר לעיל (פרק...) מאן אף להיקרא בשם משפיע; עם זאת, בהגיעו למונטריאול נעשה באופן טבעי משפיע לאנ"ש וראש המדברים בהתוועדויות, כיד ה' הטובה עליו.

מטבעו חש ר' פרץ בדאגה שמא הוא תופס את מקומו של מישהו שהיה לפניו, ובהזדמנות קרובה כתב על כך לרבי.

במכתב מח' כסלו תשי"ג כתב לו הרבי:

בנועם קבלתי מכי מכ"ט חשוון והקודם, ונהניתי לקרות בו ע"ד הלימודים השונים שהוקבעו וההתועדות בעת המוכשר, ובטח למותר להעירו, כי מובן הוא מעצמו שבודאי אין בזה ענינים של השגת גבול ופעולת נפילת רוח של אחרים כי דיי ומספיקה העבודה לכל אחד מאתנו מבלי לנגוע בפרנסתו של חברו ברוחניות וכו'.

בחדש אלול תשי"ב הגיע ר' פרץ אל המנוחה והנחלה בעיר מונטריאול, קנדה.

קהילת אנ"ש בעיר נוסדה על ידי תשעה בחורי חמד מתלמידי תומכי תמימים באוטבוצק, פליטי חרב, ניצולי גיא ההריגה בפולין, שנמלטו לשנחאי בתחילת מלחמת העולם השנייה ומשם הגיעו למונטריאול. ביום בואם, ערב שבת קודש ג' חשוון תש"ב, הכריזו על הקמת ישיבת תומכי תמימים בעיר. זאת, למרות שבאו שבורים ורצוצים למקום חדש וזר, ולסביבה שלא הבינה ויתירה מכך – שלא רצתה להכיר בסגולת הישיבה ובמעלת הרוח החסידיית שהביאו התלמידים.

הרבי הריי"צ התעניין מאוד בהסתדרותם של התלמידים, והיה שולח להם את זקני החסידים שהיו בחצרו לחזקם ולעודדם, כמו ר' שמואל לויטין, ר' ישראל ג'ייקובסון ור' שלמה אהרן קזרנובסקי. ומעניין לציין, כי בה בעת שכל הישיבות שנוסדו אז בערי השדה עמדו תחת פיקוחו של ר' שמריהו גוראריה, חתנא דבי נשיאה, הנה הישיבה במונטריאול עמדה בקשר מיוחד עם הרבי נשיא דורנו, ורוב ההוראות אליהם מהרבי הריי"צ עבור דרכו.

לפי הוראות הרבי הריי"צ נוספו במשך הזמן לישיבה הקטנה שהקימו בית ספר יסודי ותיכון, כשבמשך הזמן נישאו הבחורים, הקימו משפחות ואליהם הצטרפו אברכים מקומיים שהתקרבו על ידם.

בשנים לאחר מכן, בתחילת שנות ה'ו"ד, הגיעו מפאריז למונטריאול כמה מאנ"ש פליטי רוסיה. רובם היו אברכים צעירים או בגיל העמידה, ועוד אחדים מזקני אנ"ש, כמו הרב ירחמיאל בנימינסאן ("דער זלאבינער רב") שבא מאנגליה, ר'

המכתב המופלא

במכתב מכ"ז שבט תשי"ג כותב הרבי לר' פרץ ברכה בקשר ליום הולדתו:

... יזכהו השי"ת בכלל בתוך כל ישראל למלאות כאו"א תפקידו בעלמא דין מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף ובהרחבת הדעת, וכבר ידוע פס"ד בי"ד של מעלה, אשר בגלל המסיני של כ"ק רבינו הזקן על תורת החסידות, הנה בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהיה יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה. . וא"כ ממך ובך הדבר תלוי, וכפ"י הרב המגיד ואדמו"ר הזקן במשנה ששנו חכמים דע מה למעלה - ממך.

ובקשר להודעתו ע"ד יום ההולדת שלו, הנה יה"ר מהשי"ת שיהיה לאריכות ימים ושנים טובות ופיץ אור בסביבתו בתוספת מרובה בנר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

ומוסיף הרבי וכותב באורה נדיר:

ידוע תורת הבעש"ט בענין השגחה פרטית (אף שלא בכל פעם מבינים רמזי ההשגחה), וכיון שימים אלו קבלתי פוטו ממכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע מ"ש לאחד בענין יום ההולדת דשנת הח"ן, הנני מסגירו פה, ובלבד שבדואר החוזר יחזירו לי, מובן שאם ברצונו יכול להעתיקו.

ומה נאמר במכתב זה - הבה ונקרא (אגרות קודש אדמו"ר הרש"ב ח"א עמ' שפב ואילך):

... וראשית דבר אברך את כת"ר ש' במלאות לו נ"ח, יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים על התורה ועבודת ה', ובדרכו בקדש ילך תמיד כה"י, וכל דבר טוב ומועיל אשר יעלה על לב כת"ר, ישיג ויבוא אל הפועל בנקל ובהצלחה, ויראה נחת ועונג בעמו ועדתו, ובכל אחב"י, בכל מילי דמיטב ברו"ג.

על כת"ר נוכל לאמר כמו ששרו לרבנן לר"ז (כתובות י"ז) לא כחל ולא שרק כו' ויעלת חן. ואמרו (סוכה מ"ט) כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים...

חן וכבוד יתן ה' לכת"ר ש"י ולא ימנע הטוב מאתו לעולם, והוא כמאמרם בסנהדרין דל"ט ע"פ טוב ה' לקויו כשהוא עודר כו' הטובים שבהם, וע' פרש"י שם להגן כו' ולשלם כו', והוא הטוב המיוחד לעובדי ה', וזהו להולכים בתמים, אשר כת"ר חד מנהון. והמטיב ייטיב לו בכל מילי דמיטב ככל מאוויי נפשו מנפש ועד בשר...

ואם יורשה לנו, נמשיך לטוות את קו ההשגחה הפרטית שעליה כתב הרבי, ונאמר כי הדברים הנפלאים שבמכתבו של הרבי הרש"ב שהרבי מצא לנכון לשלחם לר' פרץ - מתאימים הם גם אליו ולתפקידו...

הרוח החיה בקרב אנ"ש במונטריאול

גם אם עד עתה החשיבה קהילת מונטריאול את ר' פרץ כמשפיע הקהילה, בא המכתב דלהלן מהרבי והכתיר את ר' פרץ לתפקידו בגושפנקה דמלכא.

ככ"ג שבט תשי"ד כתב הרבי "לאנ"ש והתמימים אשר במאנטרעאל" מכתב התעוררות וזירוז להטבת מצב הקהילה והמוסדות, ובין השאר כתב:

... כיון שאסתכל באורייתא וברא עלמא הן עולם הגדול והן עולם קטן זה האדם, הרי כל תיקון בהנוגע לאדם צ"ל קשור ג"כ בעניני תורה, ולכן בודאי יוסיפו ג"כ בשיעורי לימוד בתורת הנגלה ובתורת החסידות הן ברבים והן ביחיד וכן בעניני התוועדות, והרי עמהם הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מזקני אנ"ש הרב מוה"ר פרץ ש"י מאצקין שיכול להקדיש רוב זמנו לענינים אלו והם יקילו מעליו טרדותיו בנוגע לפרנסה גשמית והוא יקל מעליהם (עכ"פ ישתדל בזה) טרדותיהם בפרנסה רוחנית.

מוסיף הרב ניסן מאנגעל ומעיד, שעוד זמן רב לפני שהתקבל מכתב רשמי זה, הוא זוכר כיצד נכה בשעת מעשה, כאשר יום אחד לאחר תפילת ערבית בבית המדרש של אנ"ש במונטריאול, הכה ר' אריה ליב קמרר על השולחן, והכריז שזה עתה הוא בא מחצרות קדשו של הרבי, ובהיותו ביחידות

הורה לו הרבי למנות באופן רשמי את ר' פרץ למשפיע הקהילה.

ואכן במשך כעשרים שנה – משנת תשי"ב ועד אמצע שנות הלט"ד, אז עבר להתגורר בניו יורק - היה ר' פרץ הרוח החיה בכל התחומים החסידיים בקרב אנ"ש במונטריאול. הוא היה מוסר ומארגן שיעורים ל"בעלי בתים" בחסידות ובנגלה, ולאור הוראת הרבי אליו בשנת תשי"ח - "ולפלא קצת שאין בשיעורים אלו גם שיעור בהלכות הצריכות בחיי היום יומים" - הוסיף גם שיעור בהלכה. במשך השבוע היו לו גם שיעורים עם אנשים מסוימים באופן פרטי, וכמובן בשבת קודש השכם בכוקר לפני התפילה.

פרט נוסף בעבודתו שאינו ידוע ברבים, מטעמים מובנים, הוא השליחיות שהרבי הטיל עליו להשפיע על אברכים מאנ"ש באופן אישי, בניו יורק ובמונטריאול. הד לכך ניתן למצוא בכמה מהמכתבים אליו הנדפסים בספר.

כמו כן, היה ר' פרץ מתוועד בכל עת מצוא. מדי שבת התוועד בבית הכנסת עד שעות אחר הצהריים המאוחרות, כשגם יהודים שאינם מאנ"ש היו באים תמיד להאזין לדבריו.

ביומי דפגרא נמשכו לעיתים ההתוועדויות לילה שלם, עד השעה שש בבוקר!

הצעת המינוי לחבר ועד הרבנים

ביקש ר' פרץ לעסוק בשיעוריו ובהתוועדויותיו, אך בעניניו של הרבי הייתה משרה זו צרה ביחס למידותיו ויכולותיו הרחבות. כך החל הרבי לעודד את שילובו כחבר בוועד הרבנים של העיר (אף שגם אז היו כבר חברים בו כמה מרבני אנ"ש).

פעמים רבות הזכיר הרבי את הנושא במכתביו לר' פרץ ולעסקני חב"ד במונטריאול.

הנה לדוגמה אחד המכתבים לר' פרץ:

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ הרב מו"ה פרץ שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מכ"ג ניסן, בו כותב אודות ההתוועדויות בימי הסגולה, כן קבלתי ידיעות עד"ז מן הצד, ואשרי חלקו שזוכה להיות צנור לעורר אנ"ש וגם התמימים ולקרבים עוד יותר למקורם גזע מחצבתם הם כ"ק רבותינו נשיאנו הק' אשר כשם שעד עתה עמדו ושמשו ה"ה גם עתה עומדים ומעוררים ר"ר על כל השייכים אליהם בעניניהם בכלל ובעניני תורת דא"ח הדרכותי ומנהגי ביחוד, ומזה מובן גודל הנחת רוח שגורם להם כאו"א המשתדל בזה ובא על שכרו הן בגשמיות והן ברוחניות הן בהנוגע לעצמו והן בהנוגע לב"ב שיחיו. ויה"ר שבעתיד יבשר שמקיים דרישת רז"ל מעלין בקדש מתוך בריאות הנכונה הרחבת הדעת ובהצלחה.

לאידך גיסא הנה כל הנ"ל אינו פוטר יתר הענינים וביניהם גם ענין הרבנות, אשר אף שאין חבוש מתיר כו' הרי כמה דרכים ישנם איך לזרז את היכולים להשתדל בזה באופן ישר, ובחלק מהדרכים אלו גם עליו להשתמש, וד"ל.

אמנם, ר' פרץ עצמו לא חפץ ברבנות והיה אומר: "אלע יארן האב איך אויסגעמיטן זיין א רב, און יעצט צו דער עלטער ווערן א רב?!...!" [=כל ימי התחמקתי ממשרת רב, ועתה - לעת זקנותי - אהפוך לרב?!...].

וכך היה מרגלא בפומיה, שהרחמנות על רב מעדת החסידים היא גדולה מאוד. וזאת, כי כל רב - אף שהוא חסיד המתנהג בחסידות - אין עיתותיו בידו ללמוד חסידות בשופי ולהתפלל באריכות כראוי, כיון שהוא צריך לעסוק בבירורי הלכה, להתדיין עם בעלי בתים, ועוד. ובמקום שהנשמה תעבוד עבודת חסיד, מפקירים אותה משמים שתהיה רב...

מצותו ביחוד - הפצת המעינות!

ומעניין לעניין: בתוך כל פעילותו המבורכת באותן שנים, מובן מאליו שנפשו של ר' פרץ נכספה להיפגש עם בניו שמואל ויוסף הכלואים בגלות הסובייטית, ובמכתביו לרבי העתיר בבקשות ברכה עבורם. הנה מכתב מופלא מהרבי לר' פרץ, בו נכתב כי ה"כלי" והסיוע לבניו, הוא אינו משלוח החבילות לרוסיה - אלא מילוי המצוה המיוחדת שהוטלה עליו משמים: הפצת המעינות חוצה.

בי"ה, כ"ד אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה פרץ שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מכ"ב אדי"ש בבשורה הטובה בהנוגע לשני בניו שליט"א והשי"ת יצליחו ויזכה לבשר טוב בכל הענינים ובהנוגע אליהם בטוב הנראה והנגלה עד שיוציאם בורא עולם ומנהיגו מן המיצר אל המרחב בחסד וברחמים.

וע"פ המבואר בכ"מ אשר כל ישראל קומה שלימה הם, ובפרט הורים ובנים, מובן ופשוט שככל שירבה הוא בענינו ובמצותו שצריך להיות זהיר בהם טפי, זה יהי הסיוע בהנוגע לבניו שליט"א בערך הרבה יותר מאשר שילוח חבילות וכיו"ב, ובודאי שמצוה הנ"ל בהנוגע אליו במצבו עתה - מצותו ביחוד - היא הפצת המענינות חוצה בכל מקום האפשרי במחנו עתה, ואפילו אם היו בזה העלמות והסתרים הרי מסגולת הפורים הוא דונהפוך הוא, ועאכו"כ שרובם ככולם של העלמות הם רק דמיונות וכנראה במוחש אפילו בהתבוננות קלה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

דרכו של משפיע אמתי

בתפקידו כמשפיע הקהילה, היה ר' פרץ נחמד ונעים למעלה ולמטה, נוח לשמים ונוח לבריות. על אף דרישותיו ותביעותיו זכה ר' פרץ לחיבה גלויה משומעי לקחו. ניתן לתלות זאת גם בכך שתמיד הקפיד לדבר בנימוס ובעדינות רבה, ומעולם לא פגע באיזה אדם שיהיה.

גם כשהיה מדבר בהתוועדויות על עניינים הדורשים תיקון, היה די לו להקיף את הנושא מסביבו עד שכולם יבינו היטב את כוונתו. מיותר להוסיף שהוא מעולם לא צעק על מישהו ואפילו לא הטיף מוסר. כשיטת החסידות, דרכו הייתה להפליא כל כך במעלות העניינים החיוביים, עד שכבר לא היה צורך לרדת לשפה אחרת.

ר' פרץ ייצג נאמנה את המושג הנאצל הזה - ההתוועדות החסידית:

התוועדות חסידית הייתה בדרך כלל ההזדמנות, בה פרצו וגעשו רגשות חסדיים אותנטיים. אך! כמה יקרה היא התוועדות חסידית אמיתית, וכמה נשמתי הוא אותו "דיבור מלב אל לב" ("דורכריידן זיך") ליד מעט "משקה", או אפילו בלעדיו. חברים וידידים היו פותחים את סגור לבם, ומגלים איש לרעהו את הנעשה בחדרי הנפש, כשהם מחפשים באחווה ועזרתו של החבר מזור לתחלואיה... "עזור לי, ברודער'קע, לצאת מהבוץ של העולם!... אמור לי, חברי, כיצד יכול טיפוס גם ונאלח שכמותי להזדקק קמעא, להתעדן מעט? ברצוני להיות חסיד, תמים! אנא, הושט לי יד..."

אפילו בתור "מאמר המוסגר" בלבד אין ברצוני להאריך בדבר זה שיש להצטער עליו, והוא - מיעוט ההתוועדויות בימינו שבהן המבוא והסיכום הוא "אני אוהב אתכם", ותוכן הוא דיבור מלב אל לב.

משום מה, לאחר ה"לגימה", מחפש ה"מתוועד" דווקא קרבן לנעוץ בו את ציפורניו... במקום לנקר מתוך עצמו את הסירכות ולבקש את עזרתו של החבר - מעדיף הלה להיעזר בעצמו ולנקר את נשמתו של השני ("ידידו"?), ומתוך חוסר רגש משווע.

אחרת הייתה דרכו של המשפיע ר' פרץ, ולכן זכה לאהבה ולהערצה מקרב שומעי לקחו.

אך לא רק בדעת תחתון היו לדבריו חביבות בקרב אנ"ש והתמימים; גם ממכתבי הרבי המובאים בספר נראה כי הוא נהנה והחשיב את התוועדויותיו ועסקנותו.

ולסיום - הנה קטעים מרשימת ר' אייזיק שוויי, מראשי הישיבה במונטריאול, המתארים את התוועדויותיו ואורחותיו של ר' פרץ כמשפיע הקהילה⁴:

ר' פרץ ז"ל היה בקי היטב בתורת הנפש ומסתוריה, והשכיל לנצל היטב את התוועדויותיו כדי להעמיד את החסידים בקרן אורה, בגשמיות וברוחניות. הפרסום הרב שהיה להתוועדויותיו, בתור התוועדויות מיוחדות במינן, היה לא רק בזכות כשרונותיו הברוכים -

⁴ הקטעים עובדו על ידי העורך. הרשימה המקורית במלואה מופיעה להלן ...

הרבי), שעמד בתחילת (או לפני) התקרבותו לליובאוויטש, וההתוועדות של ר' פרץ פעלה בו רושם אדיר והיה לה חלק בהתקרבותו.

כך היה גם כשר' פרץ נסע בפעם אחרת לשיקגו או למקומות אחרים, אך העולה על כולנה - בכל עת בואו לחצרות קדשו של הרבי, היו מיד מתאספים סביבו אנ"ש ובחורי החמד התמימים להתוועדות.

בשנים הראשונות, כשלא הייתה לו עדיין משפחה בקראון הייטס, היה ר' פרץ מתאכסן אצל ידידו ר' צמח גורביץ. שם בבית היו מתאספים רבים ומתוועדים עמו לילות שלמים, ור' צמח ששימש כשוחט, כשהיה קם לפנות בוקר בהשכמה ללכת לעבודתו, היה מוצא את המסובים עדיין מתוועדים...

אך ללא ספק ניתן לומר, כי שביעי של פסח היה "החג של ר' פרץ". כידוע, בליל שביעי של פסח בליובאוויטש ניעורים כל הלילה" מתוך התוועדות חסידית. ומכיוון שבליל שביעי של פסח אין מנהגו של הרבי להתוועד, הייתה חזקתו של ר' פרץ באותן שנים שהיה מגיע לרבי בפסח, להתוועד עם החסידים ב-770.

(סיפר ר' מאיר פלוטקין, ממעריציו ושומעי לקחו של ר' פרץ במונטריאול:

פעם הגעתי ל-770 בליל שביעי של פסח, ורציתי להיכנס ל"זאל הקטן" אולם נעצתי בדלת - לא הייתה שום אפשרות להיכנס פנימה: האולם היה מלא עד להתפקע, גדוש בחסידים שעמדו כאילו אחד על ראשו של השני. לרגע נפל לבי בקרבי: שמא הוכרו על התוועדות של הרבי ואני אינני יודע על כך מאומה? ...

אולם, מששינסתי את מותניי ונדחפתי מעט בין האנשים, הבנתי כי הקהל העצום נדחף כדי לשמוע את דיברותיו של... ר' פרץ).

ר' פרץ, שכל התוועדותיו היו מסכת אחת של תביעה - ואולי יותר נכון: הטעמה והסברה - להתקשרות אמיתית וכנה, אכן ראוי היה לאותה איצטלא.

" אתה הרי יודע שאני יהודי פשוט... "

סיפר ר' פנחס קארף:

שהתבטאו בין השאר בזה שידע לחזור היטב על כל "תנועה" כאשר סיפר משהו מ"דברי ימי קדם" וידע "להחיות" כראוי כל סיפור שסיפר; ולא רק בזכות היותו בעל מנגן נפלא שקולו הנעים והרועד זעזע את מיתרי הנפש והרעיד את נימי הנשמה - אלא בעיקר בזכות העובדה שאהב כל יהודי באהבה עצומה ובלתי מוגבלת, והשתדל בכל כוחו להיטיב לזולת.

ר' פרץ ידע "להתלבש" בקלות בלבושיהם של המושפעים שלו. הוא חש בכל ישותו את ההתלבטויות שלהם והכיר את המאבקים הפנימיים המתחוללים בקרבם פנימה. ר' פרץ היה ער ורגיש, לא רק לכל המתרחש בסביבתו, אלא גם לנעשה מחוץ לתחומו; הוא הכיר היטב את חיי האדם על כל פרטיהם, חולשותיהם ומגבלותיהם.

הודות לתכונות אלה, הוא היה מסוגל להיכנס בדברים היוצאים מן הלב גם עם "בעלי בתים" פשוטים ביותר, עימם מצא שפה משותפת, שהייתה ברורה ומובנת מחד וגם מתובלת בנעימה קדושה ובנחת רוח של טהרה מאידך. הוא הצליח להכניס לתוך המעגל החסידי הטהור גם אנשים זרים ורחוקים ביותר, וגרם להם להרגיש כחלק בלתי נפרד מהחבורה החסידית...

המשפיע הנודד

ור' פרץ לא פרש את מצודתו במונטריאול לבדה; בשנים הראשונות לבואו לקנדה הוזמן לנסוע להתוועד בכמה ערים וקהילות שונות, ובכל מקום הותר רושם גדול שהביא לקירוב רבים לתורה ולחסידות.

בתחילת תקופת מגוריו במונטריאול נמנעה ממנו הנסיעה לחצרות קדשו של הרבי, עקב ההגבלות החמורות בהענקת אשרת כניסה לארצות הברית, וביחוד למהגרים חדשים, מחשש שישארו שם ולא יחזרו לקנדה. רק לאחר השתדלות הצליח ר' פרץ כעבור מספר חודשים לקבל את האשרה המיוחלת. היה זה לקראת יו"ד שבט תשי"ג.

בינתיים, בקשהו מעריציו מאנ"ש בטורונטו, שיבוא להתוועד עמם בחג הגאולה י"ט כסלו. בהתוועדות זו נכח גם ר' דוד יהודה שוחט (גיסו של הרב חמ"א חדקוב, מזכיר

עליון קרוע, ועד כדי כך דחוק מצבו הגשמי, שכאשר הוא צריך להיכנס ל"יחידות", עליו לשאול מעיל עליון שלם מחסיד אחר - ולעומת זאת, בהוליווד מתהלכת שחקנית ידועה וריקנית המרוויחה חמש מיליון דולר בשנה! ...?

- "הרי כתוב "לי הכסף ולי הזהב", ואם כן, אפוא היושר? איך הקב"ה מאפשר דבר כזה?" סיים ר' דוד להרצות את שאלתו לפני הרבי.

באשר לר' פרץ - אמר הרבי - הוא אינו מונח בכך, וספק אם הוא יודע בכלל שמעילו העליון קרוע. וגם כשהוא יודע - הדבר אינו תופס מקום בעיניו ("האט ער דאס אין די לינקער פיאטע") והוא חי תמיד בשמחה אמיתית; לעומת זאת, אותה שחקנית, להבדיל, עם כל הרכוש שלה - חייה אינם שמחים, ואדרבה היא שרויה בעצבות גדולה.

וסיים הרבי: "עוד תראה זאת בגלוי!..."

והנה, חודשים אחדים לאחר אותה "יחידות", איבדה השחקנית את עצמה לדעת⁵...

אחרי חתונתי, שלח אותי הרבי לכהן כמשגיח בשיבה במונטריאול. באחת השנים נולד לי בן בשלהי חודש אלול והברית הייתה צריכה להיערך בראש השנה. כמוכן, באותה שנה נשארתי במונטריאול בראש השנה ולא נסעתי אל הרבי כתמיד.

כשחשבתי את מי לכבד בסנדקאות, עלה בדעתי מיד שהמשפיע של הקהילה, ר' פרץ מוצ'קין, הוא מתאים לכיבוד החשוב של סנדקאות. אך כשבאתי להציע לו את ההצעה, התברר לי שהוא בשום אופן לא מסכים לזה. ניסיתי לשכנע אותו באופנים שונים, אך הוא בשלו: "מילא כשיש מישהו שאינו מכיר את החסידים האמיתיים והוא נותן לי את הכבוד הזה - לא אבייש אותו. אבל אתה הרי מכיר אותי; אתה הרי יודע שאני יהודי פשוט ("א פשוט'ער איד", כלשוננו), ומה לך כי נטפלת אלי?..." אלא שדווקא משום כך החלטתי שלא להגיה לו ואמרתי לו שאני דווקא כן מעוניין בו כסנדק.

בסופו של דבר הגיע ראש השנה, שבאותה שנה חל בשבת, ולכן הברית נערכה במקום קצת מרוחק מבית הכנסת (כדי להימנע מבעיה של טלטול). ר' פרץ היה מתפלל תמיד באריכות, על אחת כמה וכמה בראש השנה, וממילא אמר לי שעד שיסיים את תפילתו לא יספיק להגיע לברית המילה שתתקיים במקום די רחוק מבית הכנסת. וכך, לבסוף לא כיבדתי אותו בסנדקאות אלא נתתי כיבוד חשוב זה למישהו אחר.

מאוד התפעלתי מהדבר: עוד לא מצאתי חסיד אחד שיסרב להיות סנדק, שהרי סנדקאות היא עניין נעלה וסגולה גדולה, כידוע ומפורסם. אבל אצלו כן ראו את זה! הוא פשוט התעקש וסירב בתוקף, כשהוא טוען: "אינני ראוי לזה, הרי אני יהודי פשוט!..."

המבדיל בין קודש לחול

ולסיום, הנה אפיזודה מעניינת אודות ר' פרץ:

בין אנ"ש במונטריאול היה יהודי יקר ושמו ר' דוד טננהוויז, שהרבי קירבו מאוד והוא זכה ל"יחידות" ארוכות.

פעם אחת, בעמדו ב"יחידות", פנה ר' דוד אל הרבי ושאלה בפיו: כיצד זה ייתכן שר' פרץ מוצ'קין הולך עם מעיל

⁵ מפי בנו ר' ישראל.

פרק כ"ב

עם תלמידי התמימים

"ילדים, אני אוהב אתכם! תמימים, אני אוהב אתכם!"
("קינדער, איך האב אייך האלט! תמימים, איך האב אייך האלט!")

אף שאינני זוכר צורת התבטאות דומה אצל ר' פרץ, אך המסר "תמימים, אני אוהב אתכם!" "זעק" מתוך אישיותו כל אימת שהיה במחיצתם של הבחורים.

ניתוק מהבלי העולם

לדברי אחד ממושפעי, ר' פנחס קארף, קשה להגדיר תחום מסויים שבו התמקד בהתוועדויותיו. ר' פרץ לא דיבר דווקא על התקשרות וגם לא דווקא על ענייני "עבודה", תפילה באריכות וכדומה. הוא דיבר על הכל, ותמיד כשדיבר היו הדברים נאמרים בטוב טעם, מעשירים ומענגים בעונג רוחני.

ר' פרץ היה דורש בחיות ובלהט שלא להיות שקועים בתאוות גשמיות, היה מרבה לחדד את ההבדל בין "איידלקייט" [=עדינות] ל"גראבקייט" [=גסות וחומריות] והיה מפליא בתיאור מעמדם של בחורי הישיבה בליובאוויטש בפרט ובמעלתו של "תמים" בכלל.

פעמים רבות גם דיבר על הזהירות מח"נ, יותר מהמקובל אצל משפיעים אחרים. גם את חובת העיסוק בעבודת "קריאת שמע שעל המיטה", קישר בתור תיקון לכך.

כשהיה מדבר על "שמירת החושים" ולבושי הנפש - מחשבה דיבור ומעשה - היה מדגיש פעמים רבות שהסגולה לזהירות בזה היא - קריאת שמע שעל המיטה כדבעי. [וההוכחה הטובה ביותר - למי שמחפש אותה - לכך שדבריו לא נאמרו לפלפולא בעלמא היא, שהוא עצמו, גם בהיותו בא בימים, היה עורך את סדר קריאת שמע שעל המיטה עד השעות הקטנות של הלילה...]

אבל אחרי הכל, נדמה כי לר' פרץ היה עיסוק אובססיבי משהו בנושא הניתוק מענייני העולם והבליו.

הוזכר לעיל קיומה של הישיבה הגדולה במונטריאול. כמדומה שבאותה עת הייתה זו ישיבת תומכי תמימים היחידה (מלבד הישיבות בארץ הקודש וב-770) עבור בחורים בגיל זה. הישיבה גם היתה אז היחידה שנשאה את התואר "תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א", ומזמן לזמן היה הרבי אף שולח קבוצות בחורים לישיבה, הן כשלוחים והן עבור עצמם.

ר' פרץ היה מתוועד מזמן לזמן עם תלמידי הישיבה, וזאת בנוסף להתוועדויותיו בבית הכנסת עם בני הקהילה שגם בהן נכחו בחורי הישיבה, כיון שהישיבה עצמה שכנה בבנין בית הכנסת. גם משפיע הישיבה, הרב גרינגלס, היה יושב ומאזין לדבריו מתוך ביטול גדול.

על אהבתו של ר' פרץ לתלמידי התמימים כבר כתבתי לעיל בכמה מקומות, ואוסיף כאן סיפור אודות אחד מידידיו מהתוועדות שזכורה לי היטב:

היה זה בשנים הראשונות בסמרקנד. אנחנו, קבוצה קטנה של תלמידי תומכי תמימים (נערים בני 15), באחד מה"יומי דפגרא" החשובים, התקבצנו ובאנו אל המניין הכי חסידי - "ישראל נח"ס מניין", הלא הוא המניין בו התפלל החסיד הידוע ר' ישראל נח בליניצקי. לאחר התפילה זכינו להתוועדות עם אותו חסיד.

התיישבנו על מחצלת ("ראגאזשע") שנפרשה על הקרקע, ור' ישראל נח התיישב איתנו. במרכז המחצלת הועמד בקבוק "סאמאגאנקע", מין "משקה" חריף מתוצרת עצמית, עמוס לעייפה בטעמי לוואי. פארבייסן "ממשי" לא היה בנמצא (יש לזכור כי הרעב עדיין היה אז בארץ). את תוכן דבריו של ר' ישראל באותה התוועדות - שכחתי כבר מזמן, אך ההקדמה שלו עדיין מבליחה בזיכרוני:

בדיוק כמו שלפני התפילה מקבלים יהודים על עצמם את ה"ואהבת לרעך כמוך" - כך ישב ר' ישראל נח בפתח ההתוועדות, וזעק כשעיניו עצומות ומהן זולגות דמעות, ובידיים פרושות לצדדים:

כך סיפר פעם ר' פרץ:

עליך שאתה משוגע ואינך שרוי בעולם הזה - מוכרח אתה כבר לעמוד בדרגה גבוהה...].

אהבת התמימים

ר' פרץ היה מתבטל בביטול מוחלט לאותם בחורי חמד, צעירי הצאן, המקושרים ודבוקים בקשר אמיץ ובהכנעה אמיתית לרבי נשיא דורנו. שאיפתו המתמדת לראותם מקושרים באמת, גרמה לו מתיקות עצומה בעת ששהה בקרבם. הוא עצמו התבטא על כך: "כאשר אני רואה בחור צעיר המקושר בכל נימי נפשו אל רבנו נשיאנו - דבר זה יקר אצלי יותר מכל הון שבעולם!"

פעם, בעת התוועדות חסידים, התווכח ר' פרץ עם המשפיע ר' אברהם מאיור. ר' אברהם דיבר על כך שאצל חסידים תמיד אמרו שאי אפשר לדעת בוודאות מה שיהיה מהבחור כאשר יתחתן ויצא ל"אורי העולם", ורק אברך חסידי שכבר יצא מכותלי הישיבה ונשאר בדרך החסידות - הוא ראוי לשבח במיוחד. לעומתו טען ר' פרץ שדווקא ה"תמים" הוא הנעלה ביותר וכי אין למעלה מזה.

וכאמור, גם בדורנו, דור השביעי, דבק ר' פרץ בדעתו שתלמידי התמימים הם הם בדרגה הנעלית ביותר. הנה דברים שמספר בקשר לזה אחד ממושפיעיו, רבו של כפר חב"ד הרב מרדכי שמואל אשכנזי:

"ר' פרץ חניך אותנו להתקשרות אמיתית לרבי. הוא היה אומר תמיד: "בליובאוויטש היו בחורים בעלי מדרגה הרבה יותר ממה שיש היום. על בחור זה אמרו שהוא בדרגת "בינוני" שבתניא, ועל בחור אחר אמרו שיש לו "אהבה בזעיר אנפין". אבל מצד שני, היום יש התקשרות לרבי הרבה יותר מכפי שהיה בליובאוויטש". והיה ר' פרץ מסכם: "אלה לא מגיעים לקרסוליהם של אלה ב"עבודה", ואלה לא מגיעים לקרסוליהם של אלה בהתקשרות...". - אמרה שהייתה מרגלא בפומיה בכלל ובפרט בהתוועדות"⁶.

בדרך כלל, הבחורים בליובאוויטש לא היו מתוועדים לבדם, אלא עם משפיע, מלבד ההתוועדות בשמחת בית השואבה.

פעם, בהתוועדות של שמחת בית השואבה, החל הת' לייבע שיינין לטעון כי הוא אינו מבין את הכתוב בחסידות שישנה מציאות של עולם הזה ובו העלם והסתר גדול. הוא טען שהוא גדל בבוברויסק ושם אין חושך של עולם הזה ואין כל העלם והסתר על העניינים הרוחניים...

ור' פרץ חידד את הדברים: אין פירוש הדבר שר' לייבע שיינין גדל בבית חסידי ולא ראה את העולם הגדול. להיפך, הוא נולד בעיר גדולה כמו בוברויסק, אביו היה עורך דין מצליח ואחיו היו מודרניים. אצל אחרים מבני משפחתו לא היה מופרך גם ללכת לתיאטרון, ובכלל, כל משפחתו לעגה לו על הדרך החסידית שבחר ללכת בה והחשיבה אותו כמעט כאדם שיצא מדעתו...

וזה החידוש הגדול - שלמרות הכל, לא הכיר ר' לייבע מציאות כלשהי של העלם והסתר. הוא התעלה כל כך, עד שהעולם באמת לא תפס אצלו מקום כלל וכלל...

וכהמחשה לדבריו היה ר' פרץ ממשיך ומספר, שפעם התהלך ר' אברהם פאריז, בהיותו תלמיד בתומכי תמימים בליובאוויטש, בעיר מגוריו בוברויסק וכשעבר ליד בית הכנסת ביקשוהו להכנס כעשירי למנין לתפלת מנחה. ר' אברהם ניסה להשתמט כיון שנחפז ללכת לדרכו, אבל כשהמשיכו להפציר בו נעתר ונכנס לבית הכנסת.

בהכנסו מנה את האנשים שבבית הכנסת והנה ראה שיש עשרה בלעדיו. אך האנשים החוו בידם על הבחור היושב בפנינת בית הכנסת עטור בתפילין ומתפלל שחרית בשעת צהריים, ואמרו לו שמשוגע כזה אין להכלילו במנין.

ניגש ר' אברהם למקומו של הבחור וראה שהנה זהו ידידו הת' לייבע שיינין היושב ומתפלל, ואינו חש כלל בנעשה סביבו.

אמר ר' אברהם לר' לייבע: "לייבע, דו מוזט שוין האלטן ביי גאר א הויכע מדריגה אז מ'זאגט אויף דיר אז דו ביסט משוגע; דו ביסט ניט אויף דער וועלט..." [=לייבע, אומרים

⁶ אגב, מוסיף הרב אשכנזי שגם נסיעתו ללמוד בישיבה במונטריאול הייתה בעצתו של ר' פרץ. וכך היה המעשה: כאשר בא לשהות בחצרות הקודש של הרבי היה צעיר לימים ולא הסתגל דיו להיות במחיצת הבחורים המבוגרים הרבה ממנו. זקנו הרב אליעזר קרסיק נכנס באותה עת ליחידות, ובעמדו לפני הרבי הזכיר את נכדו ואמר שחברו ר' פרץ המליץ שכדאי שישע ללמוד במונטריאול, ואכן הרבי עודד את ההצעה.

התבטלותו המופלאה של ר' פרץ לגבי חסידים "עובדים" וגם צעירים ממנו היתה בהפלאה. כך למשל היה מפליג את עבודתם של חסידים מהדור הקודם, כמו ר' מיכאל טייטלבוים ור' מענדל פוטרפס, למרות היותם צעירים ממנו. ועד כדי כך שגם כמה פעמים, כאשר בחורים ביקשוהו להתוועד, היה שולח אותם אפילו לבחורים או אברכים צעירים שהעריך, בני דורנו, כמו ר' פנחס קארף ונכדו ר' נחמן שפירא.

ללמוד ניגון מפי בחור צעיר

מספר ר' ישראל רובין:

בליל שבת פרשת בראשית תשכ"א התקיימה התוועדות מיוחדת בשיבה במונטריאול. באותם ימים חזר מחצרות קדשנו הת' שלום בלאנק שהיה אז נער בן 14, והבחורים ביקשו ממנו לנגן את הניגון החדש שלימד הרבי בשמחת תורה ("אתה בחרתנו").

ר' פרץ שנכח שם, למרות שכבר היה אז חסיד מבוגר ומשפיע מוערך, נדחף בין הבחורים והתכופף כדי להאזין לקולו של הנער הצעיר, וכך שמע שוב ושוב את הניגון החדש, במשך כל אותו הלילה! כזה היה ה"ביטול" שלו...

שווה בין שווים

כך מספר גם תלמיד אחר, הרב אהרן יעקב שוויי:

כשנסעתי ממונטריאול לחתונת אחי, ר' אייזיק, שהתקיימה בשנת תשי"ח בניו יורק, יצאו אתי תמימים רבים ללוותני. כולם רקדו ובירכו אותי בברכת "מזל טוב" - בעיקר עבור הזכות שזכיתי לנסוע לרבי, דבר שבאותם ימים היה בלתי מצוי.

מה מאוד התפעלתי לראות את ר' פרץ בין המלווים, כשהוא רוקד יחד עם התמימים, כאילו היה אחד מהם. זה לא היה אצלו משחק; הוא באמת החשיב את עצמו כשווה בין שווים, ליד כל התמימים שרקדו שם.

העוסקים ב" מבצעים"

כבר הוזכרה אהבתו והערצתו של ר' פרץ לכל "עובד", והביטול שלו, יחד עם חיבתו היתירה, לכל המתייגע בתפילה ובלימוד החסידות. מקורביו מספרים, שבאותה "קנאה רחמיאית" היה מסתכל על כל תלמיד ובחור שעסק ב"מבצעים" של הרבי. כך נהג לומר: "בחור שעוסק במבצעים, אין למעלה הימנו. יהיה נכון לומר, שהוא למעלה מעלה הרבה יותר מכל ה"עובדים" הידועים בליובאוויטש שבליובאוויטש!

"בחור צעיר שכזה ממלא בשלמות את הכוונה והתכלית של "תמים" - לעשות לו יתברך דירה בתחתונים!"

" העולם כולו לפניך! "

הד לתחושותיו של ר' פרץ כלפי כל "תמים", ניתן למצוא במכתב דלהלן שנכתב לבחור צעיר, מכתב המדבר בפני עצמו:

ב"ה. כ' סיון תשט"ו, מאנטרעאל

כבוד ידידי האברך התמים הנעלה

אתך הסליחה על עברי בשתיקה על מכתבך ועל תשורתך שכבדתני אף שהייתי שבע רצון משניהם גם יחד, כי באמת הכתיבה לך קשה עלי כי אתה הוא אדם מהפרחים שזה לא כבר התחילו לצץ ציץ והעולם כולו לפניך ובידך בלי עמל רב כ"כ לעלות בסולם ה' ע"י התקשרות פנימי לכ"ק אדמו"ר שליט"א שמתעניין בכך כאב את בנו ירצה, ואני מה? הנני נוסע מכבר מהשוק ריקם, ואיך אוכל לדבר איתך ובפרט במכתב, ואתך הסליחה על קוצר אמרי שגם הם אפשר אך למותר.

ידידך אוהבך פרץ מאצקין

צריך להתפלל !

מספר הרב ניסן מאנגעל:

שאלו התמימים את עצמם: הרי בימים כתיקונם יש סדרים רגילים בישיבה, נגלה וחסידות, ומתי ניתן לעסוק בעבודת התפילה?

כשניגשו לשאול את ר' פרץ, ענה שעבודת התפילה פירושה "ארבעטן ביים דאווענען" [=לעבוד בתפילה] ומחשבה על פירוש המילות היא גם "עבודה"⁷.

בצעירותי למדתי בישיבות לא חב"דיות. כשהגעתי לראשונה לישיבת תומכי תמימים במונטריאול, היה זה בשבת אחרי הצהריים ושמעתי את ר' פרץ כשהוא מתוועד ודורש מהבחורים להתפלל.

הוא דיבר על כך שעה ארוכה ביותר ואני לא הבנתי: אני רואה לפניי בחורים עם כובעים וחליפות, וגם אברכים עם סירטוקים וגארטלאך - מה זאת אומרת? האם הם לא מתפללים, וצריך לדרוש מהם שיתפללו?! ... רק לאחר מכן הסבירו לו שכוונתו היא לא לתפילה כפשוטה אלא לעבודת התפילה. כי מי שמתפלל ללא "עבודה", אין זו נקראת תפילה אצל ר' פרץ.

באותה התוועדות הוא דיבר בטוב טעם על מעלת התפילה ועל חשיבות העבודה שבלב, והדברים חדרו ללבי.

נאה מקיים

ר' פרץ היה "נאה דורש ונאה מקיים", ואם בדרישותיו לתפילה כדבעי עסקינן הרי שתפלתו שלו הייתה משאירה רושם עז על כל רואיו.

באחת השבתות התקיים בבית הכנסת החב"די במונטריאול "קידוש" גדול לכבוד מסיבת "שבע ברכות", ולמקום הגיעו אורחים ממשפחת החתן, יהודים חרדים ויראי שמים. זמן מה ארך בין התפילה עד שעריכת ה"קידוש" הסתיימה, ובינתיים ישבו האורחים והמתינו.

באותה שעה עמד ר' פרץ בתפלתו בבית הכנסת. אחד האורחים הנכבדים התיישב לידו והאזין לתפילה שנאמרה בדבקות, מלה במלה ובמתינות רבה. לאחר מכן התבטא האיש בהתפעלות רבה: "תפילה כזו לא שמעתי במשך כל חיי! הוא מתפלל ממש כמו מלאך, שקוע בתפילתו ואינו מבחין כלל בכל הנעשה סביבו..."

לעבוד בתפילה

פעם התקבל בישיבה במונטריאול מכתב מהרבי אל התלמידים, בו תובע שיעסקו בעבודת התפילה.

" יודעים אתם להיכן אתם נופלים? ..."

אחד מתלמידיו סיפר⁸:

בהיותי במונטריאול כחתן, היו עמי מספר חתנים נוספים, וביקשנו מר' פרץ שיתוועד או ישוחח עמנו אודות הכנות לחתונה.

כשהתיישב אתנו בתחילה לא דיבר מאומה, ורק מלמל "מה אני יכול לומר לכם?...?" רק אחר כך החל לדבר והתוועד מספר שעות. אולם את המילים הראשונות שלו לא אשכח: "איר ווייסט אין וואס איר קריכט אריין?...?" [=יודעים אתם להיכן אתם נכנסים?...].

מילים אלו טלטלו אותנו כהוגן והתחלנו להתכונן לחתונה באופן אחר לגמרי.

לקיים את הקיצור שולחן ערוך...

ואם בעיני חתנים עסקינן - מעשה בחתן אחר ששאל את ר' פרץ כיצד להתכונן לחתונה. לתדהמתו, השיב לו ר' פרץ - שילמד טוב את ה"קיצור שולחן ערוך" ויקיים הכל כמו שנאמר שם...

בחור זה חשב שודאי ר' פרץ מתחמק ממנו ודוחה אותו בקש, אבל לימים סיפר שלפועל ראה שאפילו הקיום הפשוט של הדינים בקיצור שולחן ערוך עלה לו בקושי רב. אז הבין שר' פרץ הכיר אותו היטב וידע לכוון את הדרכתו כפי הנדרש ממנו⁹.

⁷ ר' אהרן אליעזר צייטלין, בשם ר' יצחק מאיר גוראריה.

⁸ ר' פנחס קארף.

⁹ לשלמות הדברים ראוי להוסיף, שמסופר על כמה חסידים שהורו

מילי דשמיא ומילי דעלמא

והנה סיפור חסידי מפי ר' פרץ בענין נישואין:

חסיד אחד אמר: כשנישאתי, התניתי עם רעייתי שב"מילי דשמיא" - אהיה אני בעל הבית, אחליט ואקבע מה וכיצד לעשות; ואילו ב"מילי דעלמא" רעייתי תפסוק וכדבריה כן יקום.

אבל מה אעשה - טען החסיד - שביחס לכל הענינים באשר הם טוענת היא שהם "מילי דעלמא", ואני אומר שהם "מילי דשמיא"...

אז והיום

סיפר ר' משה קוטלרסקי:

בבחרתי למדתי משך זמן במונטריאול וגם בהיותי חתן שהייתי שם עד לחתונתי. ביום רביעי בלילה בשבוע שלפני נישואיי, קודם נסיעתי ל-770 רגל ה"אויפרויפעניש", התוועד ר' פרץ לכבודי ודיבר באריכות אודות שתי נקודות:

האחת, על ההבדל בין "פעם" ו"היום", שבעבר תלמידי ישיבת תומכי תמימים שהגיעו לפרקם התקשו למצוא שידוך הגון, כי הנערות לא היו מעוניינות להנשא לבחור ישיבה בכלל ובחור חסידי בפרט, ובדרך כלל הוכרחו להתחתן עם בעלת מום, חסרון כלשהו או בטלנית וכו'; אבל כיום השתנה

לחתנים הנהגות שונות לעת חתונתם: ר' פרץ הורה ללמוד קיצור שולחן ערוך, כנ"ל; ר' ניסן נמנוב הורה ללמוד או לחזור (כמדומה) פרק כט; ור' בניציון שם-טוב הורה לחשוב על הרבי בבוקר יום החתונה, לפני החופה ובעת החופה.

כפשוט, אין ההוראות סותרות זו את זו: כבר בגמרא אנו מוצאים שרשב"י שלח את בנו ר' אלעזר לפני חופתו לקבל ברכה מתלמידי חכמים, וענין המחשבה על הרבי בעת החופה וביום החופה הוא דבר מפורסם אצל חסידים. וכנאמר בספרים שבעת החופה צריך לחשוב על יראת שמים, ומובן שמעל הכל יש לחשוב אז על הרבי. אבל כשמדברים על הכנות לפני החתונה או הנהגה אחרי החתונה, לא די במחשבה על הרבי, כמובן, אלא יש לעורר על קיום הקיצור שולחן ערוך ועבורת ה' על פי חסידות (המו"ל).

המצב לחלוטין. והאריך ר' פרץ, שכל זה הוא מפעולתו וחיידושו של הרבי נשיא דורנו.

הענין השני אודותיו דיבר היה ענין יוקר הזמן שלפני החתונה, ובפרט בלילה האחרון שלפני החופה - שאז הוא זמן התשובה, בקריאת שמע שעל המטה בכיות, ועורר לחשוב על הרבי ביום החתונה ותחת החופה, בהדגישו שהדברים נוגעים להעמדת בית חסידי ולחינוך הבנים והבנות בעתיד.

השתתפות בחתונה

סיפר הרב ניסן מאנגעל:

חתונתי התקיימה בניו יורק בחודש אלול. ר' פרץ היה אז במונטריאול, וכשבא אחר כך לחודש תשרי לחצרות קדשנו, פגש בי והעניק לי "מזל טוב" לבבי, באמרו: "דע לך שביום חתונתך ערכנו התוועדות בתור השתתפות בשמחתך..."

מעשה אבות סימן לבנים

הנה דברים שאמר ר' פרץ בהתוועדות "אויפרויפעניש":

נאמר בכתוב: "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו... וינחם יצחק אחרי אמו". ופירש רש"י: "ויביאה האהלה והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו - שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל, ומשמחה פסקו וכשבאת רבקה חזרו".

ולכאורה, יש לתמוה: מה החידוש ב"נר דלוק מערב שבת לערב שבת", והרי כשיוצקים בנר די שמן יכול הוא לדלוק אף יותר משבוע?

אלא הכוונה היא, שגם לפני ירידתם למצרים, כאשר אברהם ושרה היו חסרי כל (וכדברי רש"י שרק לאחר שהתעשר אברהם ממתנותיו של פרעה, "בחזרתו פרע הקפותיו" באכסניות שלן בהן בדרכו למצרים) - הנה גם כשהשתמשו אז במעט שמן לנר שבת, התרחש נס והנר דלק מערב שבת לערב שבת.

מעשה שהיה בבחור מצטיין בישיבה במונטריאול, שהחל לסור מדרך הישר ואף הלך ללמוד לאוניברסיטה, תוך שהוא גורר עמו בחורים נוספים, שנמשכו אחריו עקב מעמדו.

פעם הצליחו לשכנע אותו להגיע להתוועדות חסידית. הכל ידעו שהתוועדות זו היא עת מבחן - או שיצליחו להשפיע עליו לשוב למוטב או שחלילה יאבדו אותו ומי יודע עד מתי.

במשך כל הלילה ניסו המסובים באופנים שונים לעורר אל לבו. האחד אמר פתגם חסידי קולע והאחר סיפר סיפור נאה, אך היה נראה שהדברים אינם פועלים מאומה.

בסוף ההתוועדות, לפנות בוקר, פנה ר' פרץ לעברו ואמר לו ישירות: "הער זיך איין: וואס ביי דער וועלט רעכנט זיך א גרויסער מענטש, איז ביי אונז סתם א פ"א צדי"ק..." [=הקשב: מה שבעולם נחשב אדם גדול - אצלנו הוא סתם פ"א צדי"ק...].

ופעלו הדברים!

וכך לגבי הנס של "ברכה מצויה בעיסה" - שאף שהיו עניים ועיסתם לא הייתה משובחת, מכל מקום הייתה הברכה מצויה בה והספיקה לאכילתם לשובע.

והנה, "מעשה אבות סימן לבנים", וההוראה אלינו מכל זה היא בחשיבות שמירת שלום בית:

ידוע שהדלקת הנר בערב שבת קשורה לשלום בית, שלא יכשלו בני הבית, האיש והאשה, בעץ או באבן ויינזקו ויאשימו זה את זה;

וכן ענין הברכה ה"מצויה בעיסה" הוא סימן לשלום בית - שהרי אם אין הברכה שורה במעשי ידי האשה, יכולה היא להתלונן שאין בעלה מביא לה די פרנסתה וצורכי ביתה ולכן אינה יכולה להכין מזון כראוי...

אך הסימן וההוראה החשובים ביותר לשלום בית הוא ש"ענן קשור על האהל", שכל בית מוסתר בענן המעלים את הנעשה בבתי אחרים. כי בלעדי הענן היה הבעל מתלונן תדיר לאשתו: "הביטי וראי, שכנתנו פלונית עושה מלאכת ביתה טוב יותר, ואצל שכנים אלו האוכל ערב יותר", וכנגדו הייתה טוענת האשה: "אצל שכנים אלו הרהיטים נאים יותר, ומדוע אצלנו הם כה ישנים ועלובים..."

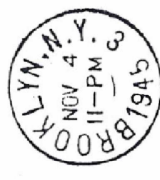
אמנם, כאשר יש "ענן קשור על האהל" - לא מסתכלים ולא מתבוננים במה שיש לאחרים, אזי שמחים בני הזוג בחלקם ונהנים זה מזו וזו מזו¹⁰.

מה בינינו לעולם

ולסיום פרק זה, העוסק בהשפעתו של ר' פרץ על תלמידיו התמימים, ראוי להביא סיפור יוצא דופן.

אף שדרכו של ר' פרץ הייתה, כאמור, להסביר כל ענין לארכו ולרחבו, עד שהשומעים היו מזדהים מעצמם עם דבריו, הנה מפעם לפעם היה ר' פרץ שולף את נשק הדיבור הישיר. היה זה בעיקר כאשר היושב לפניו התעקש שלא להבין על מי ומה מדובר... או אז היה ר' פרץ שם את הדברים על השולחן, ומוכיחו קצרות בסגנון נטול כחל ושרק.

¹⁰ ר' שלום בער וישצקי.

RABBI J. SCHNEERSOHN
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

Mr. Isaac Kosofsky

c/o Rabbi J. Weinberg
1414 S. St. Louis Str.
Chicago, Ill.

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
S Locum 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליו באוויטש

ג"ה, כ"ח מרחשון, תש"ו
ברוקלין

אל-התלמיד מר יצחק שי'קאסאפסקי

שלום וברכה!

ישקוד ויצליח בלימוד ובהנהגה
זיראת שמים ומדות טובות והשי"ת יהי
בעזרו בושמיות וברוחניות.

הסך 10 דאללאר נתקבל

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר ה. א. ג. י. ג.

ה'רע י'ג ד'צ'ר ה' תש"ו

אל תלמידי ישיבת צנז'ר
צ'י אגאויס
קע"ת שטאזא יע"א
צ'י אל'יקס יא"ו

שלום וברכה!
בכ"ח מרחשון תש"ו
עשרה שקלים וק"ט
א' צ'ל'מו. קל'מו. ז'ק'ס
א'מ'ז'ק'ס.

יצחק קאסאפסקי

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן

ליובאוויטש

העתקה דובליקאט

ב"ה. ז' שבט תש"ט

אל החלמיד מר מרדכי שי' חן

שלום וברכה!

במענה על כחבך צריך להסתמך באופן
מסודר לטיזה משפחה הנוסעת לאה"ק ח"ו וחטע
לידידי זקנד רש"ז שי' קלמנסון ושם חכנוס לאחת
הישיבות שלנו והשי"ת יצליחך בנסיעה טובה ותצליח
מלימוד ובי"ש וחה"י יר"ש חסיד ולמדן.
בשם ב"ק אדמו"ר שליט"א
מוזכיר.

חן-לוש

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway

Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

כ"ה. ה' ניסן תשי"ז
ברוקלין

האברך מרדכי ליב שי'

שלום וברכה!

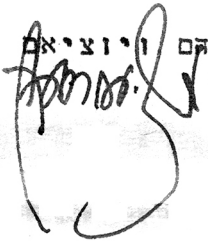
במענה על מכתבו מכ"ב אד"ש והקודמו, הגר.

כמה שכותב אודות התוצאות משחיה ארבע כוסות, - יש לשאול
דעת רופא, שבודאי יורה דרך להכנת היין באופן שלא יגע בכריאותו,
ובמילא יבטלו התוצאות אודותם כותב.

כמ"ש אודות המחשבות של הסבחה שלו שתליט"א, שמציירת
במחשבתה ענינים המבלבלים. = יש לבדוק המזוזות בחדרה, וכן שתפריש
בכל יום בבקר איזה פרוטות לצדקה, ומתאים לעניני' תקרא או יספרו
לה לפני הליכתה לישון, מסיפורי נשיאנו הק' וסיפורי חסידיים בכלל.
וכטח אומרת קריאת שמע שעל המטה, עכ"פ פרשה ראשונה וברכת המפיל.

בודאי ישנה תכנית מסודרת לניצול ימי חג הפסח הבע"ל
לעניני יהדות בכלל ולהפצת המעינות חוצה ביחוד, והוא מהפעילים בזה,
ומעורר גם את חבריו לפעולות בזה.

בברכה שהשי"ת ישמור את הוריו שליט"א בכ"מ שהם ויוציאו
בחסד וברחמים מן המיצר ובברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ס
אל המרחב.

ב"ה ה' אלול תשי"ז
ברוקלין נ.י.

האברך מרדכי ליב שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו הוא כותב שבדקו המזוזות ונמצאו כשרות, – והנה
אם ודאי הדבר, אז בטח לא נקבעו עפ"י דין, במקום הראוי בגובה הראוי, וכו'
ובכ"א שיהי' משהו בהמזוזות לא כסדר – ע"פ כתבו מצב הסבתא תחי'.
ומה שנוגע לבריאות עיני', מובן שיש לעשות כהוראת רופא מומחה
במקצוע, ויתעצו עם הנמצאים על אתר – באיזה המקומות והאופנים –
אודותם כותב – לעשות, ובכל אופן אין לפחוד, שהרי התורה נתנה רשות
לרופא לרפאות, ומהנכון שהוא מצדו יוסיף בהתמדה ושקידה, כיון שהוא
הכותב והמביא בקשת הנ"ל, ויתוסף עי"ז ברכת השי"ת בענינו בכלל, שגם
מילוי בקשתו האמורה כלולה בזה.

בברכת כוח"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קוינט מזכיר

לחיזוק התקשרות
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לזכות

החתן הרה"ת שניאור זלמן שי'

והכלה חנה שיינא שתח'

הוריהם

הר' דוד אבא וחנה מאצקין

הר' יוסף יצחק וטשארנא ליבא חן

וזקניהם

הר' שלום דובער וסימא מאצקין

ר' יצחק אליהו ורייצא קאסאווסקי

ר' מרדכי ליב וברכה חן

הרב שלמה זלמן גלרנטר

חן חן

על השתתפותכם בשמחתנו

שניאור זלמן וחנה שיינא

מאצקין